

5 jaar UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies

Samen werken aan zichtbaar, beleefbaar en beschermd werelderfgoed

Sinds de UNESCO-inschrijving in 2021 werken de **vier waterlinieprovincies** samen aan het versterken van de zichtbaarheid, beleefbaarheid en bescherming van de Hollandse Waterlinies.

Vijf jaar later staat er een stevig fundament: een herkenbaar merk, sterke samenwerkingen en concrete resultaten in communicatie, educatie en bescherming.

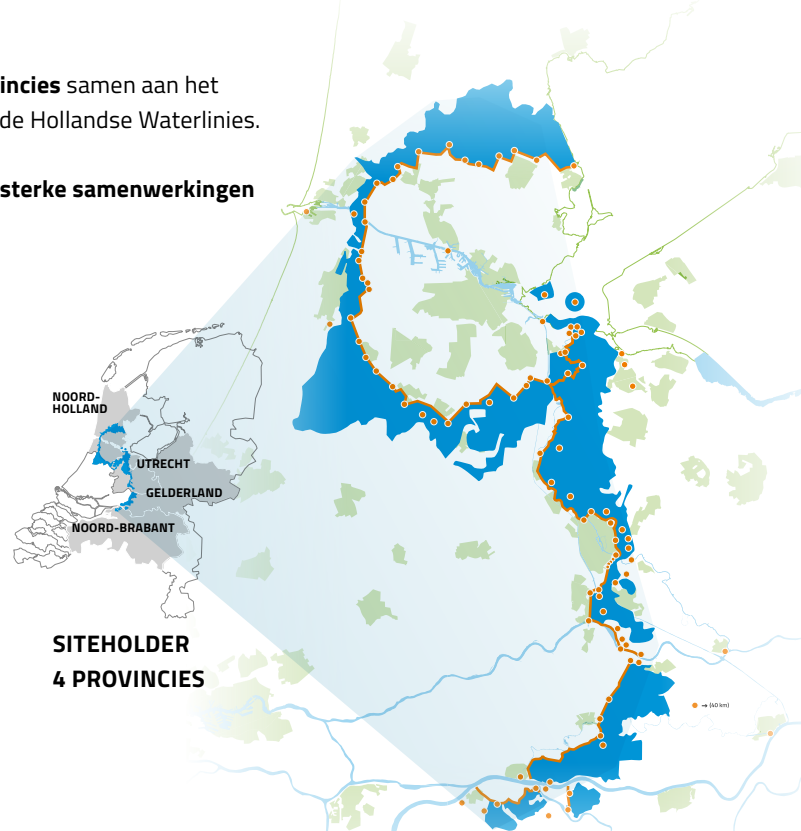
UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies

Het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies bestaat uit twee historische verdedigingslijnes: de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tijdens oorlogen konden delen van het land onder water worden gezet (inunderen). Waar water niet kwam, bouwde men forten. Het inunderen is belangrijk, want het is:

- een goed bewaard modern verdedigingssysteem;
- een ingenieus systeem dat het landschap benut;
- uniek in de Europese architectuurgeschiedenis;
- een voorbeeld van Nederlandse inventiviteit in landinrichting en waterbeheer.

De kwaliteiten van de Hollandse Waterlinies

De Hollandse Waterlinies bestaan uit drie onderdelen: **landschap, waterbeheer en militaire werken**. Samen vormen ze een netwerk van forten, dijken, kanalen en inundatiegebieden.

KERNCIJFERS HOLLANDSE WATERLINIES

- 200 km lang
- 1 tot 5 km breed
- 96 forten
- 6 vestingen
- 2 kastelen
- gebouwd tussen 1815-1940

5 JAAR SAMEN RESULTAAT

In vijf jaar tijd is gebouwd aan:

- een sterk merk
- groot publieksbereik
- educatie en kennisborging
- intensieve partnernetwerken
- stevig behoud en borging beleid

Zichtbaar voor een breed publiek

De Hollandse Waterlinies zijn in vijf jaar tijd uitgegroeid tot een herkenbaar en consistent merk. Online én op locatie.

Folders en magazines

In samenwerking met Forten Nederland worden vele producten gemaakt om het publiek te informeren over het verhaal van de Hollandse Waterlinies. Dit zijn producten zoals Z-cards, Routeboekjes, notitieboekjes en Fort Magazine. In dit magazine staan mooie artikelen en vele tips om de Hollandse Waterlinies te beleven. Het wordt gewaardeerd door de bezoekers, ondernemers, forteigenaren en vrijwilligers.

Vernieuwde informatiepunten in huisstijl bij forten

Steeds meer forten hebben een informatiepunt over de Hollandse Waterlinies en de geschiedenis van het betreffende fort.

Informatieborden

Bij alle forten en grote waterwerken staan informatieborden met het verhaal van de Hollandse Waterlinies en specifieke informatie van die plek.

< *het informatiebord bij Fort Vreeswijk.*

Bruine borden langs snelwegen en doorfietsroutes

Langs de snelwegen en doorfietsroutes die de Hollandse Waterlinies doorkruizen of passeren staan bruine ANWB Hollandse Waterlinies borden om automobilisten er bewust van te maken dat ze in een bijzondere omgeving zijn.

Online zichtbaarheid

We inspireren en activeren inwoners en bezoekers op social media om de Hollandse Waterlinie te ontdekken. Onze website is daarbij het startpunt voor al het mooie waterlinie aanbod zoals forten, routes en verhalen.

307.013
Sessies

228.287
Bezoekers

14.102
Facebookvolgers

896.072
Bereikte personen
via social ads

96.866
Bezoekers via Google Grants

4
Publieksnieuwsbrieven
per jaar

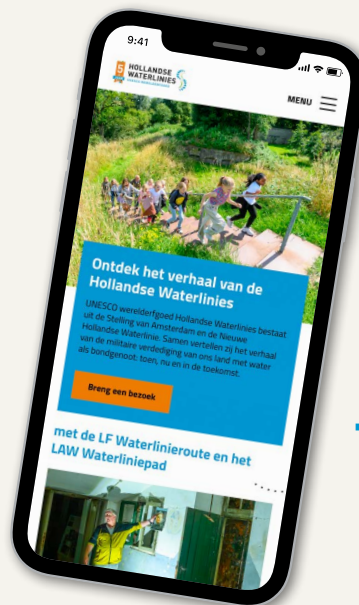

2.650
Instagramvolgers

3.034.763
Campagnegegevens
via social ads

Nieuwe website

Sinds 2023 is de vernieuwde website van de Hollandse Waterlinies online. Hier vinden bezoekers alles over het werelderfgoed, de forten en het bijzondere linielandschap.

← Scan
Youtube
Hollandse
Waterlinies

Verhalen doorgeven

Het is een taak van UNESCO om verhalen van het erfgoed door te geven aan volgende generaties.

Dat doen we op verschillende manieren:

- Op de website: www.hollandsewaterlinies.nl/verhaal
- Door animatiefilms: over het [waterverhaal](#) en het [Nationaal Reduit](#)
- In de klas: www.hollandsewaterlinies.nl/lespakket

Kennis

Het borgen van kennis doen we samen met Stichting Menno van Coehoorn en het Utrechts Archief. Ook vergaren we nieuwe kennis: zoals de inventarisatie van de muurschilderingen op de forten in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Informatief en leuk!

De ijsvogel broedt in fortovers

Fort Honswijk

Fietsen van fort naar fort

Beschermen

Werelderfgoed is zo uniek dat we het willen beschermen voor toekomstige generaties. Dat geldt ook voor de Hollandse Waterlinies. Maar die bescherming is ingewikkeld: het gebied is groot, de ruimtelijke druk is groot en belangen vragen zorgvuldige afweging.

Werelderfgoed Hollandse Waterlinies is meer dan forten en monumenten. Het omvat ook landschappen, kanalen, dijken en sluizen. De siteholder vertelt het verhaal achter de kernkwaliteiten, integriteit en authenticiteit.

Kaders en Informatie

Gebiedsanalyses

De gebiedsanalyses geven inzicht in hoe de kernkwaliteiten in het waterliniegebied eruitzien, hoe die duurzaam in stand gehouden kunnen worden en hoe ze als bouwsteen voor ontwikkeling kan dienen.

Advies visuele integriteit

Adviesrapport van het kwaliteitsteam Hollandse Waterlinies over de visuele impact van ingrepen in het landschap.

Leidraad Energie

In dit afwegingskader wordt aangegeven waar ruimte is voor energiewinning zonder negatief effect in de Hollandse Waterlinies en waar het niet verenigbaar is met de werelderfgoedwaarde.

Factsheets voor gemeentes

De RO-factsheets Hollandse Waterlinies helpen gemeentes bij ruimtelijke ontwikkeling bij het werelderfgoedgebied, met overzicht van regels, documenten, kaarten en elementen binnen de gemeente.

We helpen gemeentes en provincies bij hun beschermingstaak. Om te laten zien wat je beschermt en hoe. Bekijk deze filmpjes:

Introductie Hollandse Waterlinies

Waar staat UNESCO voor, wat betekent het om de status te hebben en wat maakt de Hollandse Waterlinies zo uniek en onvervangbaar?

De Hollandse waterlinies hoe bescherm je dat?

Waar staat UNESCO voor, wat betekent die status, wie doet wat en hoe beschermen we werelderfgoed in Nederland?

Meer informatie op: partners.hollandsewaterlinies.nl/bescherming

Samenwerking en evenementen

Voor het beschermen, beheren en uitdragen van de Hollandse Waterlinies wordt samengewerkt met veel verschillende partners.

Forten Nederland is onze partner voor het publieksbereik en organiseert jaarlijks 2 grote publieksmomenten met de fortpartners.

- Start Fortenseizoen → 860 activiteiten van 2022 tot 2025
- Weekend van het Verdedigingserfgoed → 1.007 activiteiten van 2022 tot 2025

Vrijwilligers

De rond de 1000 vrijwilligers zijn onmisbaar voor de Hollandse Waterlinies, zij zijn onze ambassadeurs op de vele forten. In 2023 hebben we een inspiratiegids voor de vrijwilligers gemaakt om ze te helpen bij hun belangrijke taak.

En sinds 2023 bedanken we jaarlijks onze vrijwilligers samen met Forten Nederland:

- 2023 + 2024 vrijwilligersbijeenkomsten → 350 aanwezigen per jaar
- 2025 → bedankbrief + munt aan 700+ vrijwilligers
- 16 april 2026 → grote bijeenkomst (300+) Grote Kerk in Naarden

Stakeholders en partners

De vier provincies werken als siteholder van de Hollandse Waterlinies samen met 37 gemeentes, 5 waterschappen en 6 terreinbeherende organisaties en nog vele anderen.

Al deze stakeholders en partners houden we op de hoogte via:

- Conferentie Hollandse Waterlinies in juni 2024 (ambtelijk) en oktober 2025 (ambtelijk en bestuurlijk)
- Partnerwebsite
- Gemiddeld 4x per jaar een partnernieuwsbrief

In de media

- TV-serie Langs de Hollandse Waterlinies (regionale omroepen)
- Aflevering Het Klokhuis en Klokhuisdag

- Podcast Geheim Water

Kijk en Luister webpagina:

www.hollandsewaterlinies.nl/kijkenluister

TV-serie Langs de Hollandse Waterlinies

In de 12-delige serie 'Langs de Hollandse Waterlinies' ontdek je unieke locaties en hoor je verhalen van experts, vrijwilligers en ondernemers. Telkens rond een nieuw thema.

Vroege Vogels

Vroege Vogels TV heeft meerdere uitzendingen over de Hollandse Waterlinies gemaakt over de forten als oases van rust en stepping-stones voor de natuur.

Herdenkingsmunt

In opdracht van het Ministerie van Financiën in samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Munt.

Gouden boekjes

Uitgave in de Gouden Boekjes Werelderfgoedreeks. Dit kinderboek laat op een speelse manier zien dat de forten een belangrijke plek zijn voor vleermuizen en andere dieren.

LEUK OM TE WETEN

- 37 gemeenten werken samen
- 96 forten en verdedigingswerken
- 1.000+ vrijwilligers actief
- 1.800+ publieksactiviteiten
- 200+ kilometer verdedigingslinie
- 85 kilometer forten, dijken en sluizen als één systeem

Contact

Het sitebureau van **UNESCO werelderfgoed Hollandse Waterlinies** is gevestigd in het **provinciehuis van Utrecht**. Adres: Archimedeslaan 6, 3584 BA, Utrecht
Contact: sitebureau@hollandsewaterlinies.nl

Foto's: beeldmateriaal van Pact-partners.